

kedvezőbbé, akik a mese addig járulékosnak, elhanyagolhatónak minősített elemeiből, motívumai-ból klasszikus érvényű megállapításokat tudtak leszűrni.

A népmese az ember és világ viszonyát képekbe tömörítve foglalja össze. Ezt a világot Vámos szerint az európai tudomány fogalmakba kényszerített módszerével nem lehet megeleveníteni. Csak sajátos beleéléssel értelmezhető. Az európai mesetudomány a kézzelfogható, könnyen elvégezhető problémák mellett többek között a mese képzeleti terének sajátos tájfelépítésével nem törődött. A mesekutatás sorsára, hiányosságaira tett találó megjegyzései után Vámos éppen erre a problémára akar könyvében feleletet adni.

Először az ázsiai szakralis táj jellemző vonásait és irodalmi, képzőművészeti kifejezéseit rajzolja meg. Utána a magyar szakralis táj néhány jellegzetes eleméről (óperenciás tenger, üveghegy), továbbá a magyar mese sajátos térfelfogásáról szól. Majd a világhegyen való vadászat, a kozmikus forgás (kacsalábon forgó várkastély), végül pedig a kozmosz és a fejedelem kapcsolata kerül a nagyrdekű munkában sorra, amelynek értesülésünk szerint további kötetei is készülnek.

Vámos könyve néhány túlzást leszámítva feltétlenül újszerű eredményekre jut. Szempontjai mélyen belevilágítanak a mese titokzatos világába, talán éppen ezért ragadtatja magát olykor korainak tetsző megállapításokra. Nagy egészében azonban megérdemli a kutatás beható figyelmét.

Munkája a szellemi néprajz nem sokak által művelt irányának érdekes terméke.

BÁLINT SÁNDOR

Melocco János: Boccaccio életének regénye. Dante könyvkiadó, Budapest.

Giovanni Boccaccio változatos, tevékeny és mondhatni kalandos élete a maga aprólékos részleteiben is ismeretes a különféle biografiák adataiból, és még inkább azokból az életrajzi vonásokból, melyekkel művei bővelkednek. Ide számíthatjuk barátaihoz írt leveleit és azokat, melyeket tőlük kapott, gondolunk itt elsősorban is Petrarcára. Élete egyúttal Olaszország és Európa politikai történelmének egyik kalandos korszakát is felöleli: kora látta az avignoni fogságot, átélte Cola di Rienzo kalandos kísérletét, tanuja volt Johanna királynő udvarának, Magyarországi Endre megöletésének, a Nápoly elleni magyar hadjáratoknak, stb. Egyúttal bizonyos hősi szellem is végigvonul rajta: az antik világ ujjaszületése felé való sóvárgás éppen Boccaccióban talált egyik legszenvedélyesebb úttörőjére.

Kétségtelen, hogy sokan ismerik Boccacciót közelebbről, legalább is mint a Dekameron szórakoztató novelláinak szerzőjét, és éppen ezért összetévesztik a szerzőt művével. Miután életét egy hatalmas kötet regénybe sűrítve kapják, eleve arra fognak gondolni, hogy egy gondtalan, élcelődő, epikureusi társadalom hőisével találkoznak. Ez a társadalom elnéző jóakarattal kezel minden bűnt, különösen a testiség bűnét s a szellemes emberek vétkeit. Szóval olyan Dekameron típusú társadalomra gondolnak, ahol egy szellemes cselekedet a legkellemtlenebb csávából is kihúzza az embert.

És mégis, mindebből semmi sincs eme Boccaccióról szóló élet-történetben, mely bár regény for-

májában mutatja be hősét, az eredeti forrásokból merít, s mint bevezetésében maga a szerző mondja, műve nem akar „igazi regény“ lenni, hanem „csak krónika, lehetőleg hű krónikája egy érdekes ember életének“, melynek adatait legnagyobbbrészt „Boccaccio leveleiből, írásaiból“ szedte össze és figyelembe vette „Petrarca, Acciaiuoli írásait, a Villaniak meg mások krónikáit és a pápai udvar leveleit“ is.

Mindebből egy három részből álló vastag kötöt került ki (A kis költő, Fiammetta, Feltámadnak az istenek), melyben évről-évre, néha hónapról-hónapra, sőt napról-napra feltárul előttünk Boccaccio élete a korabeli események és anekdótikus epizódok bő részletezésével, melyeknek történelmi valószínűsége vitatható ugyan, de lényegileg nem is szolgálnak másra, mint hogy megfelelően érzékeltessék a kor atmoszféráját.

Felvetődhetik a kérdés, hogy vajjon szükséges volt-e Boccaccio regényes életrajzához beszámolni mindarról, ami azokban az években történt. Néha az az érzésem, hogy a szerzőt túlságosan elragadta a történelmi dolgokkal való pepecselés és az epizódyszerű elbeszélés öröme, akkor is, mikor a regény szerkezeti egysége szempontjából ilyen részletek inkább elkalandozást jelentenek, hatásvadászó ellentétet vagy esetleg csak töltelék. Így pld. az egész párisi prologus és a komor máglyajelenet, mellyel a regény megindul, tulajdonképpen egy bravúros fogással mesterségesen felfokozott drámai kép. (pld. a 14. lapon: „Ugyanebben az órában..“, stb.; 15. lap: „kint a téren..“, stb.). II. János pápa halálának híre és a rákövetkező udvari gyász leírása nem más, mint a krónikás széljegyzete.

Az egyes epizódok között nincs meg mindég a helyes arány. Így pld., míg Dante halálának híre igen hatásosan és ügyesen van beállítva (50 l.), addig Boccaccio 1362.-i rövid napolyi utazása és ottartózkodása, valamint az a rossz fogadtatás, melyben Acciaiuoli részesíti, túlságosan és indokolatlanul tág teret kap.

A legsikerültebb rész szerintem a harmadik, ahol a humanista kutatás vágya, Giocchino Ciani látogatása, B. egészségének és életének lehányatlása valami komoly méltóságot adnak az elbeszélésnek, melyet azonban közbeszúrt élénk epizódok tarkítanak, mint pld. Leonzio Pilato-é, ami megakadályozza a túlságos tragikus hangulatba való átsiklást. Az első két könyvben a főhős állandó idillikus atmoszférában mozog, sorsát kedvező szelek irányítják, szerencsés körülmények támogatják. Gondoljunk csak az otthonról való eltávozás szerény körülményeire, a könyvtárba való belépésre, a dajkára: Maria d' Aquino előzeny kerítőnöjére.

Kétségtelen, hogy az ifjú Boccaccio hajlamos volt az idillre, de ezáltal az első két rész 438 oldalon keresztül abban a lelkiállapotban stagnál, melyet a Filocolo bucsúja fejez ki: „a te gyönyörű és búbajos asszonyod átnyújtja majd néked a megérdemelt virágfüzereket . . . szelíd hangon mondván: Örvendj néki, és édes ajkával talán csókkal ajánkékoz meg.“

A szerzőn meglátszik, hogy szeretettel olvasta Boccaccio munkáit, különösen az önéletrajzi vonatkozásúakat, és hogy türelmesen tanulmányozta a hatalmas történelmi anyagot, főleg Magyarország és Olaszország egymáshoz való kapcsolatait, s hogy mindezt szerencsés kézzel dolgozta fel re-

gényében. Mivel azonban éppen regényről van szó, véleményem szerint néha tulságba vitte az eseményekről való „beszámolás“-t, s nem ártott volna itt-ott a „fren dell' arte.“ Azt sem tartom szerencsésnek, hogy a történelmi hűség kedvéért mindenütt megőrizte az olasz személyek keresztnevét olasznak, a magyarokét magyaroknak, stb. Mert pld. kissé valószínűtlen az, hogy egy Boccaccio a császárról beszélve Karl-t mondjon, a magyar királyról meg mint Lajos-ról beszéljen a földrajzi térkép hűségével. Kellemetlen benyomást tesz ránk olaszokra az is, ha a Giovanni nevet így látjuk elválasztva: Gi-ovanni. És miután tulságosan elfogott a mesterségem láza, ideírom, hogy ezt a dantei idézetet:

Oh beata Ungaria se non si lascia
Più malmenare!

helyesen kellett volna citálni, mert úgy, ahogy a regény hozza, érthetetlen. Ugyancsak érthetetlen, hogy lehetett ezt a Boccaccio-i felsort:

(illi) ...studium fuit alma Poesis — amivel Boccaccio azt akarta mondani, hogy ő életében nagy szeretettel foglalkozott az isteni Költészettel, hogy fáradozásainak célja és vágya a költészet volt — így fordítani: „fenkölt tudománya: Poesis“ (681 l.).

Főhőse és a regény témája iránti tiszteletből a szerző azt mondja, hogy a könyv stílusát is Boccaccio stílusához alakította és „néha — bár csak módjával — Boccaccio periódusát is alkalmazta“. És tényleg, különösen amikor Boccaccioval elbeszélget valamit, érezni a stílusán bizonyos lassan szövegetető menetet, ami a modern szétaprózottsággal szemben a régiekre emlékeztet. Ebből a szempontból a legsikerültebbnek azt a

beszédet tartom, mely a 631-632 oldalon található: „Pampinea és kedves barátom...“

OTTONE DEGREGORIO

Hermann Egyed: Népoktatás a veszprémi egyházmegyében a XIX. század elején. Budapest 1943. 8-ad r. 24 l. (Különlenyomat a „Regnum Egyháztörténeti Évkönyv“ Szekfű Gyula emlékkönyvéből).

A népoktatás története a magyar oktatásügy legkevésbé ismert fejezete. Ennek oka, hogy a népoktatás ügyéről csak kevés és hiányos feljegyzések maradtak korunkra az 1848-at megelőző időkből. Még legmegbízhatóbb bár legtöbbször szűkszavú forrásul a püspöki egyházlátogatási jegyzőkönyvek, a canonica visitatiók, szolgálnak.

Hermann Egyed a veszprémi egyházmegye újkori történetét már hosszabb idő óta tanulmányozza és kutatásaiból már értékes részletek jelentek meg Kurbély György veszprémi püspök (1809-1821) életrajzával kapcsolatban. Ebben a tanulmányában az 1815—17-ben végzett canonica visitatio alapján az egyházmegye népoktatását ábrázolja.

A kép, amely így elénk tárul, nagyon érdekes és valóban korjellemző. A felvilágosodás forradalmi eszméivel szemben támadt politikai reakció az oktatásügyre is áttért. Még József nádor is olyan álláspontot képvisel a XIX. század legelején, hogy nincs szükség a falusi nép rendszeres oktatására, az írni-olvasni tudás felesleges a földmivelő parasztnak. A katolikus egyház nem képviselte ezt a politikai események által sugalmazott szélsőséges álláspontot és a nagykiterjedésű veszpré-